

Årsberetning 2019 for HAVE- og LANDSKABSUDVALGET

1/3

I 2019 har Have- og Landskabsudvalget igen haft fornøjelsen af at arbejde med fredning og bevaring af særlig værdifulde haver og landskaber.

På vor årlige inspirationstur i 2018 (se årsberetning for 2018) besøgte vi Sønderjylland og efter at have oplevet poppelalleen i Åbenrå, var der ingen tvivl i vores sind. Vi blev alle tændt på, at dette værk skulle fredes som et selvstændigt landskabsarkitektonisk værk.

Vi arbejdede ihærdigt, og i efteråret 2019 planlagde vi, at det grundige og godt gennemarbejdede fredningsforslag skulle sendes videre til SLKS. Kort forinden blev det dog forhindret. Alleen var fældet i løbet af sommeren! Da chokket havde lagt sig, besluttede vi at sende det til Åbenrå Kommune, lokalforeningen og den landskabsarkitekttegnestue, der havde fået overdraget opgaven med at genskabe alleen. Måske kunne vores arbejde og de mange oplysninger alligevel være til nytte for nogen af de implicerede parter og på den måde påvirke restaureringsarbejdet med den nye allé i en positiv retning.

Men sådan kan det gå. Vi kan ikke redde hele verden, hvor gerne vi end vil. Mere held fik vi med vores planer om fredning af kirkepladsen ved Trinitatis Kirke i København. Vores fredningsforslag blev indsendt i april 2019, og værket blev fredet i januar 2020 som et selvstændigt landskabsarkitektonisk værk. I sandhed en dejlig hurtig sagsbehandling.

Følgende tekst er kopi af den begrundelse som SLKS har haft for deres beslutning af fredningen.

Slots- og Kulturstyrelsen finder, at det selvstændige landskabsarkitektoniske værk Trinitatis Kirkeplads bestående af den flisebelagte plads, trappeanlæg med rampe, skulptur, konsoller, monument for Johan Herman Wessel og Carl Ewald, gravsten, ligsten, gitter, træer, arkade, lamper (1984 af Sven-Ingvar Andersson og Steen Høyer samt Inger og Johannes Exner) på Købmagergade 52, matr.nr. 1 og del af 7000g, Rosenborg Kvarter, Københavns Kommune, har de fremragende arkitektoniske, og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning af et værk, som er yngre end 50 år. Trinitatis Kirkeplads fremstår som et fredfyldt rum, der på enkel og uhøjtidelig vis formår at forbinde kirken og den omgivende bebyggelse. De gamle, slidte kvadratiske fliser giver pladsen en overflade, der indikerer en historisk betydning. Også de udlagte konsoller fra restaureringen af Rundetårn understøtter ikke blot pladsens kulturhistorisk værdi, men bidrager også til pladsens aktuelle brugsværdi både som "møblement" for dem, der vil nyde pladsens ro, og for de fodgængere, der ønsker at anvende kirkepladsen som passage mellem Købmagergade og Pilestræde, idet de med deres, tilsyneladende skødesløse placering - på linjer og i grupper - viser vej over pladsen. Også den skulpturelle forarbejdning af konsollerne bidrager til pladsens diskrete æstetiske udformning. De flade trin i belægningen mod Købmagergade foran monumentet for Johannes Ewald og Johan Hermann Wessel markerer tydeligt grænsen mellem den travle gågade og den fredfyldte plads. På samme måde udgør arkaden mod Pilestræde en betydningsfuld afgrænsning af pladsen mod gaden, der ligeledes understreger pladsens fredfyldte rum. Endelig løser trappe- og rampeforløbet mellem pladsen og Pilestræde på overbevisende og æstetisk vis terrænspringet mellem plads og gade.

Det kan kun anbefales at lægge vejen forbi og nyde den smukke plads, som vi nu får lov til at beholde uskadt.

At få lov til at lave fredningsforslag til Aarhus Universitet og landskabet omkring har i lang tid stået højt på landsforeningens prioriteringsliste over fredningsemner. Arbejdet med tekst og fotos af det omgivende

landskab begyndte i foråret 2019 og blev afsluttet og indsendt i september 2019. Fredningsforslaget er indsendt som en områdefredning og er et af de hidtil mest omfattende og tidskrævende fredningssager, Landsforeningen har arbejdet med. Afgørelsen er endnu ikke truffet, men afventes.

I 1931 indsendte arkitekterne Kay Fisker, C.F. Møller og Povl Stegmann sammen med havearkitekt C. Th. Sørensen et forslag til arkitektkonkurrencen om opførelsen af Aarhus Universitet.

De vandt konkurrencen med et forslag om modernistiske bygninger i enkle og stramme former opført uafhængige af hinanden i et stærkt kuperet og ret dramatisk morænelandskab, hvor der i bunden af kløften løb et mindre vandløb. Senere da et teglværk donerede 1 mill. gule mursten, blev det besluttet at anvende dem.

Her var det kuperede landskab ikke en belastning for projektet, men en gave, fordi bygninger og landskab passede sammen eller kom til det, arkitekt og havearkitekt forstod at arbejde sammen, og Aarhus Universitet med de to parker Universitetsparken og Vennelystparken blev kendt som et internationalt værk.

Store dele af den oprindelige morænekløft blev friholdt for bebyggelse, og det blev afgørende for oplevelsen af områdets storlåede landskabsarkitektoniske kvaliteter og for opfattelsen af, at bygningerne rejser sig fra det kuperede terræn.

Universitetsparkens og Vennelystparkens særlige landskabsarkitektoniske værdier ligger i landskabet med den lange grønne dal uden bebyggelse, de store græsklædte skråninger, de gamle egetræer, vandløbet og de senere anlagte søer og ikke mindst amfiteatret, der udover at have værdi som et særligt landskabsarkitektonisk anlæg også fungerer som et friluftsauditorium.

Sideløbende med disse projekter har vi arbejdet med projektet Betydningsfulde Haver, Udvalgets projekt med Betydningsfulde Haver blev i temanummer i By og Land, juni 2018 nr.119 beskrevet og illustreret med fotos og eksempler.

Temanummeret behandler klassificering og kategorisering af anlæggene samt, hvad det egentlig er, der kan gøre en have, park eller et anlæg betydningsfuldt. Mange af vore lokalforeninger har været aktive og indsendt gode forslag til et anlæg i deres lokalområde, som de synes, udgør et betydningsfuldt anlæg. Til d.d. har vi listet 15-16 betydningsfulde haver over det ganske land, og der kommer stadigvæk flere.

Det vigtigste er, at de betydningsfulde anlæg får opmærksomhed, at der kommer fokus på, hvad det er, der er anlæggets væsentlige elementer, og der bliver udarbejdet en plejeplan for anlægget.

Temaet blev belyst på et inspirationsmøde i Odense den 23. marts, hvor der deltog ca. 50, både medlemmer og ikke medlemmer. Mødet blev holdt i Kirkesalen på Odense bys Museer, og vi betragter det som en stor succes.

Vi har løbende haft kontakt til medlemmer og lokalforeninger, som vi bistår med gode råd og høringsvar, når det er nødvendigt.

I foråret besøgte vi Forstbotanisk Have i Charlottenlund sammen med repræsentanter fra havens Venneforening og fik kendskab til Gentofte Kommunes planer om bebyggelse på området mellem haven og jernbanesporene. Arealet har tidligere hørt til haven, men blev overtaget af DSB, og de ønskede nu at bygge ungdomsboliger. Til lokalplanen for dette projekt var der adskillige modstandere. Venneforeningen kontaktede landsforeningen, som efter besigtigelsen af både have og "byggegrund" fuldt ud delte Venneforeningen og mange andre Gentofteborgeres bekymringer med byggeplanerne. Gentofte Kommune søgte Miljøstyrelsen om dispensation fra skovbyggelinjen og inden fristen for Miljøstyrelsens afgørelse skulle finde sted, sendte vi landsforeningens holdning til Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsen gav ikke dispensation og det var en betingelse for at lokalplanen kunne godkendes. Vi følte, at vi havde været med til at gøre en forskel. Området bliver ikke bebygget, men hvad der sker med jordstykket, vides ikke i skrivende stund. Vi håber, det bliver givet tilbage til Forstbotanisk Have, hvor det i sin tid blev taget fra.

Forstbotanisk Have blev anlagt i 1830'erne på et ca. 8 tdr. land stort areal i Charlottenlund, som botanisk have for de forststuderende på Landbohøjskolen, en forsøgshave hvor indførte eksotiske træer og buske blev afprøvet med henblik på opformering og hårdførhed. Den var i mange år lærested for både forst- og havebrugsstuderende på KVL. I dag er den stadig et ganske særligt sted, et betydningsfuldt kulturmiljø med en lang og interessant historie. Haven indeholder mange sjældne træer og værdifulde træer i den store størrelse og udgør en væsentlig biotop og er ikke kun af lokal, men national interesse. Haven er unik, og dens betydning som lærested for lokalområdet børn og unge er højt værdsat. Landsforeningen er af den opfattelse, at haven skal bevares som den historiske have, den er, og meget gerne udvides med arealet mellem jernbanen og haven.

Udvalgets inspirationstur gik til Nordsjælland for at besøge Maria og Christian Ejlers hus og have på Bøssebogsgade i Hellebæk (se By og land nr. 118). Fredningsforslaget til både huset og haven blev indsendt dec. 2014 og fredningen blev en realitet marts 2017.

Bygningen er opført i forbindelse med Hellebækgård, som var ejet af den Schimmelmanske familie og gik under navnet Administratorboligen. Navnet stammer naturligvis fra den periode, hvor administratoren for det Schimmelmanske Fideikommis boede i huset. Senere kom der flere ejere til og i 1996 gik det fra Skov og Naturstyrelsen til privat eje.

Bygningen er velintegreret i haven, der også bidrager til de bærende fredningsværdier med sin diversitet og sine mange forskellige rum og planter. Haven er tæt forbundet med det oprindelige landskab og rummer en række historiske vækster. Herudover indgår bygningen som en unik del af det samlede kulturmiljø omkring Bøssebogsgade i Hellebæk, hvor bygningen bidrager til forståelsen for området både med detaljer og i helheden.

Turen sluttede i Ålsgårde hos landskabsarkitekterne Louise Risør og Jacob Fischer. Efter at have beundret huset, udsigten og den smukke køkkenhave blev vi yderst godt beværtet. Louise og Jacob havde netop udgivet bogen: SMUK KØKKENHAVE, som kan varmt anbefales. Jacob er for ca. 1 år siden blevet medlem af udvalget.

En smuk afslutning på et af vore gode sommermøder.

På Have- og Landskabsudvalgets vegne

Kirsten Lund-Andersen

